

Kvinlig verksamhet.

Kvinnans verksamhet på välgörenhetsområdet har alltid varit af betydning, äfven om den under senare tider ytterligare utvidgats, men nya Stockholm har dess utom dragit nytta af hennes arbete på flere andra områden och kan glädja sig åt den allt mera stadgade öfvertygelsen, att hennes deltagande i samhällsutvecklingen är af gagn icke blott för kvinnan själf, utan ock för det allmänna. Några delar af hennes vidgade sysselsättning har hon odlat till sammans med mannen, t. ex. i *Föreningen för gift kvinnas eganderätt*, i den *Svenska federationsafdelningen*, o. s. v., i andra har hon utan manligt biträde sökt verka för något särskildt ändamål, såsom i *Svenska kvinnoföreningen*, som afser att på det sätt som står i kvinnans förmåga bidraga till fosterlandets försvar, eller i *Kvinnoklubben*, hvilken har till syfte att sammanföra fruntimmer för utbyte af idéer och idkande af ett godt kamratlif. Hon har också önskat bidraga till nykterheten och därför bildat *Svenska kvinnornas nykterhetsförening*, och hvart vi än blicka i vårt nutida samhälle finna vi kvinnor med utvidgad verksamhet, utan att detta haft någon ofördelaktig inverkan på deras kall i hemmet.

Det var en svensk kyinna som redan för årtionden sedan verkade för sitt köns utveckling i så väl sedligt och intellektuellt som i socialt och ekonomiskt afseende, och hennes verksamhet lever i alla deras hjärtan som älska fosterlandet och framåtskridandet. För att hugfästa det i minnet och arbeta vidare i den riktning som den ädla kvinnan och snillrika författarinnan angifvit, stiftades här 1884 *Fredrika-Bremer-förbundet*.

Förslagets upphof var Sophie Adlersparre, född Leijonhufvud, en för svenska kvinnans rättmätiga intressen ständigt verksam och hand-

lingskraftig författarinna, hvilken till sammans med en annan för framåt-skridandet i allmänhet verksam och särskildt för kvinnans sak troget arbetande skriftställarinnan, Rosalie Olivecrona, född Roos, känd äfven som vitter författarinna, redan 1859 grundade »Tidskrift för hemmet», där nämnda sak i nära tre årtionden varmt och talangfullt förfäktades, något som också försattes af tidskriftens efterträdare »Dagny».

Märket S. L—d och det däraf bildade författarenamnet Esselde hade gjort fru Adlersparre känd och aktad bland det lugna framåt-skridandets alla vänner, hvarför hennes förslag till det nya förbundet också vann liflig anklang.

Sophie Adlersparre.

Den komité som hösten 1884 bildades af redaktionen af Tidskrift för hemmet utfärdade jämte några andra personer inbjudning till ett möte. Bland inbjudarne voro, utom fru Adlersparre, fruarna E. Ankarsvärd och F. Linnell, väl bekanta i de hufvudstadskretsar, där samhällsviktiga idéer fostras och utvecklas samt fil. doktor fröken E. Fries, historisk författarinna. De manlige medlemmarne voro riksantikvarien H. Hildebrand och rektor G. Sjöberg. På detta möte stiftades Fredrika-Bremerförbundet som angaf sitt ändamål vara att under kraftig samverkan af erfarna kvinnor och män inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, så väl som i socialt och

ekonomiskt afseende. Förbundet tillkännagaf sig också vilja vara en levande minnesvärd öfver Fredrika Bremer och verka dels genom öfverläggningsmöten, dels genom upprättande af en förbundsbyrå i hufvudstaden med uppgift att inhemta och meddela upplysningar, till handa hålla anvisningsböcker och literatur, skol- och arbetsplaner, m. m. Förbundet skulle också bland kvinnor af alla klasser sprida kännedom om deras rättsliga ställning, medverka till utbredning af frågor om nödiga skolreformer, verka för att erfarna kvinnor må delta i skolstyrelser och alla anstalter där barn och kvinnor i större antal vistas, söka verka för öppnande af nya banor för kvinnans verksamhet, verka för bildande af stipendiefonder för kvinnor i syfte att bereda dem utväg till själförsörjning m. m., m. m.

Hvad förbundet satte på sitt program har det samvetsgrant sökt uppfylla och äfven åt andra håll utvidgat sin verksamhet. Medlemmarnes antal har ock ständigt ökat. Från att 1885 ha varit 886 var det 1,381 år 1888. Infinnen man sig på förbundets byrå, som nu är i n:o 5 Malmtorgsgatan, kan man snart bilda sig en föreställning om huru anlitad denna byrå är. Dit komma fruntimmer för att söka genom byråns förmedling få anställning, i synnerhet som

lärarinnor, och andra som söka erhålla sådana arbetsbiträden. Där anhåller man om råd i ekonomiska, juridiska och hygieniska angelägenheter eller om vägledning i hemstudier samt vid inköp af ungdomslitteratur o. s. v. Förfrågningar angående skolor, lärokurser och arbetsområden äro ganska talrika. På byrån infinna sig också åtskilliga och begära upplysningar om svenska kvinnornas arbete för vinnande af allmän rösträtt. Tiden närmast före stadsfullmäktigevalen har byrån lemnat upplysningar åt Stockholms i kommunala angelägenheter röstberättigade kvinnor.

På byrån äro fyra fruntimmer ständigt sysselsatta med att gå allmänheten tillhanda.

Under 1888 erhöilo 215 personer genom byrån anställning som lärarinnor, föreståndarinnor, biträden i hem, på kontor och i handel m. m. samt lemnades öfversättningsarbete, renskrifning o. s. v. Sammanlagda beloppet af fasta årslöner för det af byrån förmedlade arbetet uppgick 1888 till nära 33,000 kr.

På många områden fortgår således Fredrika-Bremer-förbundets verksamhet med stor framgång. Bland dess förnämsta företag är att söka afhjälpa den orättvisa som hittills nekat kvinnorna yrkes- och studiestipendier, under det männen, hvilka dess utom få all undervisning så godt som kostnadsfri, ha stipendier uppgående till millioner. Förbundet har insett, att hvad som så ofta hindrar den obemedlade kvinnan att genom eget arbete vinna sin utkomst och ställer henne hjälplös i kampen för tillvaron är saknaden af den grundliga insigt och arbetskicklighet som nu mera äro oundgängliga vilkor för att erhålla inbringande arbete. Därför har inom förbundet utarbetats plan till bildande af en fond för *yrkes- och studiestipendier för kvinnor*. Förbundet har erinrat, att endast i Stockholm finnes, enligt statistiska centralbyråns uppgifter vid utgången af 1885, omkring 17,800 flera kvinnor än män och som icke kunna fritagas från pligten att hjälpa sig själfva, men i de flesta fall äro i brist på yrkesskicklighet därifrån hindrade. Denna fond är nu under bildning och skall utgöra dels en *donationsfond* af under särskilda vilkor donerade medel, dels *allmänna stipendiefonden*, åstadkommen genom insamling och gåfvor.

Bland öfriga områden för förbundets verksamhet har på senaste tiden också uppstått anskaffande af *sjuksköterskor*, hvarvid byråns förmedling flitigt anlitas af så väl sköterskor som dem hvilka äro i behof af sådana.

Förbundet har nu egen *sjukkassa* med 136 delegare vid slutet af 1888 och som under året utdelade 694 kr. i sjukhjälp.

Fredrika-Bremer-förbundet sträcker sin omsorg öfver hela Sverige och har hösten 1889, på framställning af *dansk kvindesamfund*,

börjat verka äfven i fråga om svenska tjänstflickors utvandring till Danmark, och byråns föreständerska, fröken G. Adelborg, har på förbundets vägnar företagit resor i södra delen af landet för att inhemta upplysningar hvilka sedan användas i de skrifter som skola utsändas för att motverka de till sina följder så olyckliga utvandringarna.

Det händer ock, att förbundet låter representera sig i utlandet, såsom då det sommaren 1889, genom några intresserade medlemmars bidrag, skickade doktor Ellen Fries till de under verldsutställningen hållna kvinnokongresserna i Paris.

Fredrika-Bremer-förbundet arbetar således ganska träget, men ett par gånger om året roar det sig. Det ställer då till ett samkväm som är mycket besökt och där korta föredrag hållas, musik utföres, nya konstslöjdalster utställas och sällskapsglädjen alltid är af bästa slag. Månget ensamt och kanske föga bemedladt fruntimmer finner här ett för henne välkommet tillfälle att för en måttlig afgift deltaga i ett sällskapsnöje som hon annars måste försaka och njuta en för henne väl behöflig upplifvande förströelse. Äfven i sina samkväm verkar således Fredrika-Bremer-förbundet i kvinnornas intresse.

Förbundets styrelse består af en ordförande och en vice ordförande, en sekreterare och en kassaförvaltare, åtta andra ledamöter samt tolf suppleanter. Af dessa tjugufyra personer äro nio manlige.

* * *

Hvarje dag ser man ett stort antal herrar och damer begifva sig till n:o 18 Brunkebergstorg och sprida sig i våningen en trappa upp, där några fruntimmer äro ifrigt sysselsatta med att förevisa broderier, konstsomnader, väfnader, m. m. Hvert man vänder sig ser man sådana arbeten och man hör icke annat än »opphemta», »flossa», »krabbsnår», »dukagång» med mera sådant. Vackra och kraftiga färger lysa mot oss öfver alt, smakfulla mönster locka oss att stanna och beundra, konstförståndiga upplysningar från de unga damerna väcka vårt intresse för alla dessa arbeten. De besökande visa också det lifligaste deltagande för hvad de här se. Några köpa färdiga arbeten. Fruntimmerna skaffa sig mönster och materialier för att själfva förfärdiga dylika, somliga bara betrakta och glädjas åt de präktiga föremålen. För alla är det en öfning i god smak och en erfarenhet i olika tidens och lands handarbeten, en påminnelse hvad vi kunna lära af våra forntidsskatter inom husslöjd, en väckelse till ökad kärlek för det fosterländska arbetet, men ock en inblick i andra folks konstväfnader, sovnader, m. m.

Det är på *Handarbetets vänners* byrå vi befinna oss, och det är endast i hvardagslag. Ett par gånger om året är här särskild utställ-

ning, och en sådan lem nar ännu kraftigare bevis på hvad »vännerna» uträtta. Textila konstverk äro icke ovanliga hos Handarbetets vänner hvilka utställa en så stor mångfald af intressanta arbeten, att man stundom måste förvåna sig öfver att föreningen med sina små tillgångar kunnat åstadkomma allt detta.

Hvarje sådan utställning lem nar nya intyg om att Handarbetets vänner troget framhärda i sin afsigt att taga vara på den textila

Handarbetets vänner.

konstslöjd som hos vår allmoge bevarat sig tämligen oförfalskad under smakens och modernas växlingar hos öfriga samhällsklasser, men ock att sällskapet söker draga nytta af all annan textil konstslöjd, hvar den än uppenbarar sig.

Det är Handarbetets vänner som lärt oss, att vi i vår fosterländska textilkonst ega så mycket vackert och intressant, att det väl förtjänar att föredragas framför utländska arbeten. Men Handarbetets vänner försumma därför icke att, då sådant kan bidra till det foster-

ländska ändamålet, uppvisa främmande lands arbeten. Så har man på utställningarna sett t. ex. broderier icke blott från olika delar af Sverige, utan äfven från Italien, Nordafrika, Turkiet och andra österländska trakter ända bort åt Kina, och föreningen har, efter hvad utställningarna också visat, förstått att med framgång draga nytta af österländska motiv.

Handarbetets vänner ha, liksom Fredrika-Bremer-förbundet, »Tidskrift för hemmet» att tacka för sin tillvaro. Föreningen stiftades 1874 af fruarna S. Adlersparre och H. Winge till sammans med några andra konstvänner och sakkunniga damer i ändamål att uppmuntra samt i konstnärlig och fosterländsk riktning utveckla den kvinliga hemslöjden. Dess första lifsyftring var en »mönster- och arbetsbyrå» vid Drottninggatan.

Föreningens tillvaro var i början mycket blygsam. Hon egde till sitt förfogande endast ett litet, mörkt rum innanför ett växelkontor samt hyran garanterad af styrelseledamoten, fröken Hanna Lindberg, hvilken ända till sitt frånfälle 1889 genom större och mindre lån möjliggjort föreningens bestånd. Rik var också föreningens tillgång på personliga krafter. Föreningens stora, aldrig nog erkända förtjänst att från glömska ha räddat de gamla svenska allmogeväfnaderna och införlifvat deras mönster med nutida konstväfnad har också varit hennes egen räddare under brydsamma tider, ty i dem har hon funnit nästan outtömliga förråd af motiv för nya arbeten som vunnit bifall och afyftring.

Föreningen såg sig också snart i stånd att flytta in i en större och ändamålsenligare lokal, n:o 15 Brunkebergstorg, där hon stannade till dess hon, 1887, begaf sig midt öfver torget och tog i besittning en ännu bättre lägenhet, den hon nu innehar. Väfskolan inrättades först vid Bellevue, men flyttades sedan till byråns gamla lokal vid Brunkeberg och är nu i n:o 12 Klara Västra Kyrkogata.

Föreningens angelägenheter ledas af en styrelse af nio fruntimmer med lika många suppleanter, hvilka arbetade först under fru S. Adlersparres och nu verka under fru A. Wallenbergs ordförandeskap. Den första direktisen, fröken Anna Fleetwood, nu mera fru Derby, lemnade sin befattning 1884 i följd af sitt giftermål och afflyttade till England, och utsågs till hennes efterträderska fröken Ingeborg Eketrä, nu mera fru Petrelli. Till båda dessa, liksom till ekonomidirektisen, fröken Alma Österberg, stå Handarbetets vänner i stor förbindelse för hvad de uträttat och fortfarande uträtta för föreningens bästa. Utom direktiserna, ha fru Winge och fröken M. Rohtlieb varit föreningens konstnärliga ledarinnor och dem till hvilka hon från början står i kanske den största tacksamhetsskulden, under det också, fröknarna A. Branting, K. Petré, S. Gisberg m. fl. egnat ihärdigt arbete och stor sakkunskap åt föreningens framgång.

För väfskolan, som flitigt anlåtats och där år 1888 tjugu väfstolar voro samtidigt upptagna, är en fast lärarinna, fröken C. Sundberg. Från början af

1888 har föreningen såsom lärarinna i syskolan anställt fröken M. Popper, en af de skickligaste lärjungarna från den berömda kejsrerliga fackskolan i Wien för broderier. Så väl väf som syskolan gingo med förlust under 1888, men båda dessa skolor utträta så mycket för spridandet af skicklighet i kvinlig handaslöjd, att föreningen anser de uppoffringar de kräfva vara af stor nytta för den goda saken.

Arbetslöner och aflöningar utgingo under 1888 med 40,094 kr. Sju år förut utgjorde denna utgift blott 19,726 kr., och således har den förtjänst föreningen kunnat skaffa arbetssökande kvinnor på de åren stigit mer än dubbelt. Å byrån funnos 12 ordinarie samt åtskilliga extra biträden, och föreningen sysselsätter öfver 200 arbeterskor, af hvilka många utföra sådana arbeten som förut uteslutande togos från utlandet.

År 1888 räknade föreningen 909 ledamöter, hvilka till sammans erlade 4,500 kr. i årsavgift, hvaraf 2,034 kr. återburits i form af utlottade arbeten. K. maj:t beviljade det vanliga anslaget 1,200 kr. och dess utom 500 kr. för deltagande i Köbenhavnsutställningen. Föreningens tillgångar voro vid ingången af 1889 nära 87,825 kr., och då skulderna uppgingo till 25,977, var kapitalbehållningen 61,848 kr., men uteslutande i lager, hvarigenom föreningen fortfarande är i saknad af rörelsekapital. Varor såldes 1888 för 74,059 kr. hvilket var öfver 7,000 kr. mer än året förut.

Handarbetets vänner inskränka icke sin verksamhet inom Stockholm, utan lemna arbete åt många af allmogens kvinnor som därmed förtjäna sitt lufsupphälle. Det är dock förnämligast i hufvudstaden som föreningen har sina skickligaste konstväfverskor och där förfärdigas hennes flesta broderier. Föreningen uppmuntrar äfven mönsterritningar, köper inhemska tecknares mönster och skaffar sig gamla väfnader och broderier. Dels själfva, dels genom Tidskrift för hemmet ha handarbetets vänner utgifvit mönster och mönsterböcker samt ett större mönsteralbum.

Med utmärkelse har föreningen deltagit i flere stora utställningar, såsom i Finland, Norge, Danmark, Nordamerika, Holland, Frankrike, Storbritannien. Från verldsutställningen i Paris 1878 hemfördes guldmedaljen. På utställningen i Köbenhavn 1888 hade föreningen lysande framgång.

Samma år deltog föreningen i en mellanfolklig utställning i Glasgow samt i en svensk i Göteborg och vann erkännande på bägge.

Handarbetets vänner utgöra således en i sitt slag allenastående förening, som icke är någon välgörenhetsanstalt, ej håller något företag för egen vinst, utan en praktisk, konstindustriell inrättning med uppgift att höja det fosterländska handarbetet, att meddela bildade kvinnor håg och skicklighet att med egna händers verk pryda sina hem och utveckla sin smak samt att hos andra kvinnor främja arbetslust och skicklighet, på samma gång som arbetsförtjänst beredes dem.

För alt detta har fosterlandet i första rummet fru S. Adlersparre att

tacka. Vid den fest som Handarbetets vänner gåfvo våren 1887 för att uttrycka sin erkänsla för henne som då lemnade ordförandeplatsen i föreningens styrelse erinrades med rätta om hvad *medborgarinnan* Sophie Adlersparre uträttat såsom stiftarinna för denna förening, Tidskrift för hemmet, Fredrika-Bremer-förbundet, Stockholms läsesalong och mycket mera samt att hon också varit den första som framställt kvinnans skyldighet vid fosterlandets försvar, hennes värnpligt, nämligen att i ofredens dagar vårda sjuka och sårade stridsmän.

* * *

Bland kvinlig verksamhet i 1880-talets Stockholm intager *Föreningen för sömmerskor* en icke obetydande plats, åt minstone till sitt syftemål, om ock icke ännu till sin utsträckning. Den föreningen är också en yttring af det stora kvinnoarbetet som genomgår vår tid, men som i de flesta fall ännu ej hunnit långt, kanske mest genom kvinnans egen räddhåga att träda fram i det offentliga, mycket äfven genom männens motvilja. Det är icke alla som äro så frimodiga och så outröttliga som fru Elisabet Nyström, född Rosenius, stiftarinnan af i fråga varande förening. Det är kanske icke så många bland i ekonomiskt afseende bättre lottade kvinnor, som skänka en tanke åt sömmerskornas hårda lott. En sömmerska i Stockholm kan endast med det ihärdigaste arbete förtjäna så mycket, att hon med knapp nöd drager sig fram, och kommer sjukdomen, är hon i de flesta fall redlös. Många gånger får hon sätta nätterna till för att hinna färdig den balklädning som en annan kvinna väntar på med så stor otålighet utan att tänka på hvilka ansträngningar och umbäranden den som syr klädningen måste för den skull underkasta sig. Om också icke natten alltid användes, sitter sömmerskan dock från tidigt på morgonen till sena aftonstunden lutad öfver sitt arbete för att förtjäna sitt knappa dagliga bröd. Hon vet icke af några förströelser, har aldrig tid att taga sig en ledig stund, får ej tänka på annat än att söka göra en annan kvinna så fint utrustad som sällskapslivet fordrar.

Då kom fru Nyström och räckte Stockholms sömmerskor en systerligt hjälpsam hand. Först och främst måste de vara tryggade mot nöden under sjukdom, och det skulle de vara icke genom almosor, utan åt minstone till en del genom egna ansträngningar. Fru Nyström intresserade några andra fruntimmer för saken och genom deras medverkan samt sömmerskornas egen stiftades en kassa med syftemål att skaffa fri läkarevård och fria läkemedel, att understödja de tillfrisknande och lemna lån vid svår ekonomisk förlägenhet.

Men fru Nyström stannade ej vid detta. Hon visste att just för att undvika sjukdomar kan det vara tillräckligt att frisk luft och någon tids hvila erhållas. Hon skaffade billiga sommarhem åt de mest öfveranstängda, liksom hon en gång i veckan under flere år i sitt eget hem samlade fattiga sömmerskor till vederkvickande samkväm.

Andra människovänliga kvinnor hjälpte henne. Den outröttliga fröken Ellen Key höll små föredrag ett par gånger i månaden, berättade historiska tilldragelser, skildrade ädla mäns och kvinnors lifsgärningar. De andra samlingsaftnarna egnades åt musik eller höll en präst ett religiöst föredrag eller talade en läkare öfver hälsoläran. Det var ett helt arbetareinstitut i mindre skala för kvinnor.

Basaren måste naturligtvis tagas till hjälp. I Stockholm är basaren oundviklig, när man skall skaffa medel till något välgörenhetsverk. Det är en fäfängans marknad i många afseenden, men som dock kan mätta hundratals hungriga eller bereda dem ett behöfligt uppehåll i ansträngningarna, och genom en sådan basar skaffade fru Nyström och hennes välvilliga medhjälperskor sommarlof åt åtskilliga sjukliga sömmerskor hvilka i skärgården fingo hemta krafter till nya mödor.

Nu är fru Nyström död — hon afled i Paris i september 1889 — men hennes lifsgärning öfverlever henne, och de fattiga sömmerskornas sak skall, vilja vi hoppas, tagas om hand af andra intelligenta och människoälskande kvinnor.

* * *

Sextio fruntimmer och en enda mansperson! Det var vintern 1887—1888. Vi befunno oss i några icke synnerligt rymliga rum i ett af de gamla husen å Helgeandsholmen. *Kvinnoklubbens* styrelse hade sagt till den som skrifver detta: »Kom och se huru vi ha det.» Och han kom, sannolikt den förste af sitt kön som fått tillträde till denna klubb, kanske också den siste, samt blott för en enda gång. Men det var tillräckligt för att lära känna hvad klubben vill och huru det går till på klubbens sammankomster.

Lokalen bestod då af ett samtals- och samlingsrum med piano, ett läsrum med många, af utgifvarne skänkta tidningar och tidskrifter samt början till en boksamling, välvilliga förläggares gåfvor, och ett par serveringsrum. Kastade man blicken genom fönstret, såg man den vackra taflan vid Mälarens utlopp.

Klubbledamöterna läste och samtalade. En liflig stämning rådde. En medlem föredrog ett stycke på pianot. Men så skulle man läsa något för hela sällskapet och därpå grunda ett meningsutbyte. En af

de närvarande föredrog ur Jonas Lies då nya bok »Et Samliv», hvar-
 efter man dryftade det i boken behandlade ämnet. Det hela var
 intressant.

Sedan man tillbörligt dryftat hvad man föresatt sig, intogs en enkel,
 men smaklig aftonmåltid hvilken lemnades för mycket godt pris, och
 efter någon stunds ytterligare sällskapande under glada och lifvande
 santal skildes man åt. Detta var en samkvämsafton i klubben. På
 vanliga aftnar, ty klubben hålles öppen alla dagar kl. 8 f. m.—11
 e. m., förekomma väl enskilda meningsutbyten mellan tidnings- och
 bokläsning, musik o. s. v., men icke några allmänna öfverläggningar.

Klubbens syfte skildras i korthet genom följande utdrag ur den
 1887 utfärdade inbjudningen.

»De utom hemmen arbetande kvinnornas antal har under senaste tiden
 i hög grad ökats. Denna hastiga tillväxt har helt naturligt framkallat en allt
 tydligare splittring i yrkesgrupper. Bland medelklassens utåt arbetande kvinnor
 — och om dessa är här hufvudsakligen fråga — bilda t. ex. lärarinnor vid
 högre skolor och folkskolor olika grupper, de vid post, telegraf, telefon, på
 bank, kontor eller i praktiska yrken anställda en hel följd af smågrupper.

Denna delning har obestriddligt några fördelar med sig för kvinnan som
 yrkesutöfvare, men innebär stora faror för henne som människa: främst ensidig-
 hetens fara som ju hvarje art af isolering medför. Därtill kommer att den utåt
 arbetande kvinnan allt för ofta saknar ett godt hemlifs trefnad och glädje, liksom
 hon af brist på tid och medel endast sparsamt kan njuta af uppfriskande säll-
 skapslif. Hennes krets blir trång, hon känner sig ensam och utanför det rikare
 lif som rör sig omkring henne.

En sammanslutning mellan olika grupper af kvinnor för utbyte af idéer
 och för idkande af ett godt och angenämt kamratlif skulle säkert kraftigt mot-
 verka den påpekade isoleringens faror för intelligens och känsla.»

I det syftet grundades kvinnoklubben, och närmaste önsknings-
 målet var att ega en rymlig, hemlikt ordnad, egen lokal, dit med-
 lemmanne kunde under lediga stunder gå för att läsa dagens tidningar,
 nyare tidskrifter och annan litteratur, idka musik, intaga tillfälliga eller
 regelbundna måltider och förfriskningar, göra nya bekantskaper, odla
 de gamla, angenämt tillbringa lediga stunder i en tillfälligt eller afsigt-
 ligt sammanförd krets och emellanåt samlas till större samkväm med
 föredrag, diskussion och sällskapslif, allt endast för kvinnor.

Då den första lokalen vid Gamla Norrebro visat sig vara icke
 nog rymlig, flyttade klubben hösten 1888 till Hamngatan, 18 B, där
 det är luftigare, rymligare och bekvämare. Klubben har där ett sam-
 lingsrum, ett skrif- och läsrum, sal, toaletterum, städerskans rum och
 kök, allt till dagligt bruk. Samkväm anordnas af styrelsen två gånger
 i månaden, men dess utom kunna medlemmanne, så ofta de önska,
 ställa till enskilda samkväm, hvilket under vintern 1888—1889 van-

ligen egde rum hvarje torsdag. Vid de af styrelsen anordnade samkvämen utgöres aftonunderhållningen af diskussion eller föredrag, sång och musik. Diskussionsämnena äro af olika slag, men röra sig dock mest om kvinnans skilda arbetsfält, hennes utbildning för olika yrken o. s. v. Föredragen ha än skildrat någon historisk personlighet, än redogjort för något nyss utkommet arbete, än framställt olika folkslags seder och bruk, o. s. v.

Klubbens bibliotek, hvilket nu, utom tidskrifter och tidningar, består af mellan 2 och 300 band, utlånas afgiftsfritt till medlemmar och är mycket anlitat. Servering af mat och förfriskningar ombestyrdes efter flyttningen till Hamngatan först af en närbelägen restaurant, men skall nu handhafvas af klubben själf. Medlemmarnas antal hösten 1889 uppgick till 175, en god kärntrupp, kring hvilken otvifvelaktigt alt flera samlas. Styrelsen består af tolf fruntimmer, hvilka med nit och omtanke sköta klubbens angelägenheter. Bland dem har sekreteraren, fröken Ina Almén, ganska träget arbete.

* * *

Hvart man vänder blicken i vår tids Stockholm finner man icke blott en alt lifligare åstundan hos kvinnorna att sluta sig till sammans och bilda föreningar i viktiga ändamål, utan ock i allmänhet en sträfvan att gifva större utsträckning åt den kvinliga verksamheten. På välgörenhetsområdet är denna ännu störst, men fältet vidgas oupphörligt. Männens fördom mot kvinnornas deltagande i en mängd yrken och befattningar, från hvilka de förut varit uteslutna, nötes bort alt mer och mer, och om den ännu icke på länge kanske kan helt och hållet utrotas, torde felet därtill icke uti ringa mån ligga hos kvinnorna själfva som hittills varit alt för tillbakadragna för att göra sina rättigheter gällande och genom uppfostran samt genom åtskilliga andra omständigheter alt för okunniga om att de också ega skyldigheter mot samhället hvilka de als icke uppfylla. Att de nu mera utan synnerlig förvåning från männens sida samt utan många invändningar utöfva läkarekonsten och taga plats i skoloraden är ett viktigt steg framåt som varit slutet af 1880-talet förbehållet att bevitna, men det är blott en liten början till gemensamhetsarbete i samhällets tjänst, ett arbete som, i fall det rätt ordnas, aldrig skall hindra kvinnan att fullfölja sin uppgift i hemmet.